

Vlagyimir Viszockij

Az én Hamletem

Vlagyimir Viszockij a negyvenes éveiben tragikus hirtelenséggel elhunyt énekes, költő, színész a moszkvai Taganka Színház Ljubimov által rendezett Hamlet előadása előtt ezt a versét szokta volt elmondani.

*Amit a versem elmondhat, kevés –
Mindenre nincs is felhatalmazásom...
Fogantam én, ahogy kell, bűnben és
Vértől, lucsoktól szennyes nászi ágyon.*

*Jól tudtam én, ha elrugaszodom
S feljebb jutok – a létem lenne zordabb.
Kész voltam várni hát, amíg jogom,
A vérszerinti, ültet fel a trónra.*

*Jól tudtam én, hogy mindent megkapok,
Nem vesztek, így a nyereség se csábít.
A kikkel kardot koptattam s padot,
Szolgáltak engem, mint a trónt apáik.*

*Azt hittem, bármit elfecseghetek,
Csak szórtam könnyedén a szót a szélbe.
S a grófi, hercegi síhederek
Hallgattak rám, mint banda a vezérre.*

*Halálra rémítettünk minden őrt,
Akár a himlő, terjedtünk a korban.
Késhegyről ettem húst, s alig betört,
Jóvéru paripákon lovagoltam.*

*“Uralkodj!” – ezt mondják majd énnekem,
E billoggal jelölt meg születésem.
S éltem, lovak szagától részegen,
Aztán a könyv ejtett rabul egészen.*

A fordítások 1988-ban készültek, Viszockij kéziratban lévő versei alapján. A fordító, Baka István hagyatékából közreadja: Baka Tünde.

A szám mosolygott, ám szemem hideg,
Gonosz tüzekkel villogott gyakorta,
Titkolni tudtam, hisz bolond nevelt.
"Szegény Yorick!" Már visszatért a porba.

Előjogon, kiüntetéseken
Nem osztozkodtam, préda sose kellett:
Az elhullót megszántam hirtelen...
És megkerültem lovammal a berket.

Meggyülöltem kopót, szilaj lovat,
A hajsza minden izgalmát feledtem.
Elengedtem a megsebzett vadat,
S a hajtókat korbáccsal összevertem.

Láttam, hogy válnak vad játékaink
Kicsapongássá, botránnyá naponta.
Titokban, éjszaka, a nappali
Sok disznóságot arcomról lemostam.

Naponta érve, lettem ostobább,
Papolt az intrika – fülem bedugtam.
Kortársaim s a kor zűrzavarát
Meggyülöltem. S a könyveimbe bújtam.

Tudásra éhes elmém, mint a pók,
Zsákmánya minden: mozgó, mozdulatlan.
De mire jök a szép gondolatok,
Hol mindenütt otromba cáfolat van.

Barátaimmal megszakadt a szál,
Letértem Ariadné fonaláról.
"Lenni – nem lenni?" – töprengtem, habár
E dilemma megoldódik magától.

Örökké reng a kínok tengere,
Nyilazhatunk belé – kölest szitába,
E cifra kérdés-ocsúból perog
A felelet fény-magja tán világra.

Meghallva az atyai szózatot,
Mentem, szavában kétely nélkül bízva.
Emeltek a nehéz gondolatok,
De testi szárnyam lehúzott a sírba.

*A kor ötvözete, ami vagyok,
Épp hogy kihúlt csak, szét is hullott nyomban.
Vért ontottam, mint mások. S mint azok,
Nem tudtam megfékezni bosszúszomjam.*

*Bukásom lett a fölemelkedés.
Ofélia! A rothadási gyűlöltem.
De eggyé tett azokkal az ölés,
Akiikkel együtt fekszem most a földben.*

*Én, Hamlet, aki az erőszakot
Utáltam, a dán koronára köptem.
De ők úgy látták – akartam a trónt,
S a trónért vetélytársamat megöltem.*

*A zseni-szó, akár a lázbeszéd.
Alig születünk, megles már halálunk.
Van fondorlatos válaszuk elég,
De hozzáillő kérdést nem találunk.*

A költőkhöz

*Igazi költő az csupán, ki szörnyű véget ért.
Főleg, ha ifjan – ideje se telt le.
Egyik huszonhat évesen nyúlt már a pisztolyért,
Másik hurokba bújó az „Angleterre”-ben.*

*S a harminchárom éves Krisztusnak, ki így beszélt:
Ne ölj! Ha ölsz, akárhol megtalállak,
Hogy több bajt ne keverjen, átvették a tenyerét
Vasszöggel, és átadták a halálnak.*

*Harminchetes, a végzetes – kijózanít e szám,
E számjegytől a hideg is kiráz ma, –
Hogy Puskin párbajozni ment, e szám okozta tán,
S ezt vették Majakovszkij pisztolyára.*

*Harminchetes – e szám bizonytal Isten átka volt,
A kérdést élre állította: vagy-vagy...
Ez a határ, melyen Rimbaud és Byron elbotolt...
A maiak e számon túljutottak.
A párbaj nem jött össze vagy tán elhalasztatott,*

*A harminchárom épp hogy megfeszített,
S a harminchét se vért, csak ősz hajszálat hozott,
Havat, melyet halántékunkra hintett.*

*Golyó, kötél? Inunkba száll a lélek jó korán...
Tűrünk, pszichopaták, hisztérikák, mi.
Kés élén jár lábujjhegyen a költők népe, ám
A lelkük az, amely ma vérben ázik.*

*A szónak „hosszúnyakúúú” végén három „ú” –
Hát kurtítsd meg a költőt, légy erélyes.
Hátába kést, hisz ő a kés élén is boldogul,
Leszűrve gondosan, mivel veszélyes.*

*Fatális számok hívei – száználmas mindegyik,
Akár a háremhölgyek, epekednek.
Ha már az élettartam átlaga emelkedik,
Mér' pont a költő éljen kevesebbet?*

Ballada a szerelemről

*Midőn a tengerár az Úr szavára
Medrébe visszatérült csendesen,
A vízözön habjaiból kiszállva
A partra léphetett a szerelem,
S széthordta menten fürgeröptű szárnyal
A szél a bűnös kontinenseken.*

*S akadnak még oly furcsa figurák,
Akik magukba szívják e csudát,
S nem várnak büntetést, kitüntetést sem,
S míg azt hiszik, csak lélegeznek, át-
Veszik szabálytalan, vad ritmusát
Annak, ki éppen így zihál egészen.*

*Szenvedélyedet, miként hajót,
Úgy sodorják áradó folyók,
Mielőtt kimondod: „szeretek”,
Mondd, hogy: „élek”, „levegőt veszek”.*

A szerelem lovagja kódoroghat
Örökkön – ez az ország végtelen.
S a próbák napról napra szigorodnak,
Szeszélyes udvarhölgy a szerelem.
Elválás, búcsú – akit erre fognak,
Nem lesz nyugalma, talmi álma sem.

Nem tántorítod e bolondokat,
Számukra nincs elég nagy áldozat,
Nem drága ár az életük sem érte;
Ha nem szakad meg, hogyha fennmarad
A szál, mely ezt az eszelős hadat
Bűvös kötéssel összefűzte végre.

Friss szél a kiválasztottakat
Részegíti, újra él a holt,
Mert nem lélegezhet, élhet az,
Ki szeretni sohasem tanult.

Aki a szerelem tavába fulladt,
Nem húzza ki, nem éri el szavad,
A mendemonda bármit is locsoghat,
De az a tó a vérétől dagad.
S mi égő gyertyát állítunk a holtnak,
Aki a szerelembe belehalt.

Eggyé simult a hangjuk, úgy suhan
Eggyévált lelkiük is virágosan,
Lélegzetük is összeforrt örökre,
Egy ingó híd alattuk, sóhaja
Ajkuknak egy, nem válik szét soha,
Így lépnek együtt minden földi rögre.

Ágyuknak én a rétet megvetem,
S hallom alva, hallom éberen:
"Lélegzem, mert élek – szeretek,
A szerelem ad csak életet."

Ami még be sem ért, a gyümölcsre lesett

*A gyümölcs be sem ért, de ilyet keresett,
Jól megrázta a fát – a gyümölcs leesett.
Arról szól ez a dal, ki dalolni se mert,
Nem is tudta szegény, hogy a hangja remek.*

*Volt a sorssal elég baja és borúja,
S rosszul állt gyakorta a szénája is.
S hiába feszült a gitárja húrja,
Megesett, hogy akkordja hamis.*

*Megpendítette bár a „dó”-t,
Dalolta is, de nem jutott
A végire a tört akkord, akkord,
S nem is hallgatták lelkesen.
Az eb csaholt, és macska volt
Egérlesen, egérlesen.*

*Fura, ugye, nagyon fura, fura,
Tréfált – de csak papjancsi-mód,
Hiába volt az óbora,
Ha abba nyelvet sem dugott.*

*Lehet ő vita-kedvű, morózus,
De vitázni nem is sietett, sietett,
Ahogy izzad a bőre, a porózus,
Az ezernyi likacsból lelke csepeg.*

*Párbajozni kiállt, de csak épp hogy, alig,
Belefogva is épp hogy, alig valahogy,
Csak elnézte a páston épp a döfést,
De a vég egyelőre nyitott...*

*Azt hitte, mindent megtud ott,
De végire csak nem jutott,
Nem tárult sem talány, sem ok, sem ok,
Nem ért a dolgok mélyes-mélyire,
S nem tudta azt, ki titkon álma volt,
Szeretni se, szeretni se, szeretni se.*

Fura, ugye, nagyon fura, fura,
Habár loholt, sehol se volt,
Dolognak nem lehet ura,
Ki köt csupán, de meg nem old.

Igazán ki is ő? – csak szolga, szolga,
Szerelmrab, ez ám a való, való.
Mire írta a verset? – hóra, hóra,
No de, sajnós, elolvad a hó, a hó.
De jutott ama napra a hóból elég,
Szabadon lebegett puha szárnyaival,
Kavarogtak a szélben a pelyhei még,
S ő elkapta az ajkaival.

De szerelméhez nem jutott,
Ezüst szekéren nem futott,
Csak elszökött és elmaradt,
El nem repült, nem vágatott, nem vágatott,
És csillagképe, a Bika,
Nyalta a hideg Tejutat.

Fura, ugye, nagyon fura, fura,
Ha röpke pillanat se jut,
Láncszem, mely nem zárul soha,
S a félig-út, a félig-út, a félig-út.
Fura, ugye, nagyon fura.
Akárcsak én, nevesetek...
Ló megbotolt, madár lehullt -
Ki vétke ez? Ki vétke ez? Ki vétkezett?

Búcsút mondtam az ügynek...

Búcsút mondtam az ügynek, a nagy, igaz ügynek örökre.
Elinaltam, ahogy az anyám a világra hozott.
Nem ezért vagy azért – csak e tettnek a perce ma jött el.
A kék hegyeken túl várt még rám sokezernyi dolog.

A bölcs igéket könyvekben leled,
De az igaz szó szájról szájra terjed:
"Próféta otthon senki sem lehet,
De más országban se nagyon terem meg."

Szétszaggattak, de én örülök, hisz azé az oroszlán-
Része testemnek, kit megajándékoznék szívesen.
Csooszorogva a padlón, talpam meg-megcsúszik a gyantán,
A lépcsőn fölmegek én, nem tudva, mi vár odafenn.

Próféta itt? – lámpással sem leled,
Mohamed, Zarathustra régen elment.
Próféta nálunk senki sem lehet,
De más országban se nagyon terem meg.

Fecsegik odalent – nem is érthetem én, milyen okból -:
Elinalt, csudajó, csak nyerhet az ügy, ha elszökött.
Miközben a pókhálókat szaggatom ó ikonokról,
Sietek, mert lovakat nyergelnek már a ház mögött.

Az Istenorca tárult most élém,
És fényes ajka bús szavakat ejtett:
"A te hazád prófétákban szegény,
De más hazákban se nagyon teremnek."

A nyeregbe tapadtam, a lóhoz egész odanőve,
Meg is ugrik a mén, s vele én szilajul robogok!
Búcsút mondtam az üggynek, akármily igaz, nagy, örökre,
A kék hegyeken túl vár még rám sokezernyi dolog.

Futunk – alattunk búza dől, recseg,
S hallom szavát a dúlt kalászfeknek:
"Próféta otthon senki sem lehet,
De más országban se nagyon terem meg."

Crnagoracok

Sietve szájukhoz emelték
Vízzel megtöltött markukat –
Sietve ittak, ahogy éltek:
Egy éltet harminc év alatt.

Tisztelték azt, aki a földre
Golyó-, törsebzetten esik,
S magával ránt a sírgödörbe
Két-három ellenséget is.

Amíg a fegyver el nem vásott,
Nyeregből, tédről – egyre lőtt,
Nem fogtak el crnagorácot,
Nem görnyedt ellenség előtt.

Szerettek volna ők is élni
Száz évig – még tovább, ahol
Hegyormok az eget elérik,
S a mélyben tenger habja forr.

Az élő vízből egy marokba
Hatszázvezrednyi rész jutott...
De harminc év több Crna Gora
Földjén, mint máshol századok.

Az asszonyok vízzel toroztak,
A fiút óvták a hegyek,
Míg el nem ért a férfikorba,
S kezébe fegyvert vehetett.

Itt még a gyász is hangtalan volt,
Kioltották a tűzhelyet,
S némán sírtak az asszonyok, hogy
Az ellenség ne hallja meg.

Úgy feketéll a nő a gyászban,
Akár felszántott mező, –
S magát hamvasztva állt kopáran
És feketén a hegytető.

Nem égett hasztalan e máglya,
A bosszúláng vetett lobot!
Bérc, ember mártír-tűzhalála
A lázadásra jelt adott!

Ötszáz év – Isten büntetése,
Apákat bosszuló fiúk,
Bércek, szívek örökkön égtek,
Kihunyt egy, másik lángra gyúlt.

Jöhettek új meg új királyok,
Harcban elesni becsben állt...
Lenézték a crnagorácok,
Ki tengett – harmincnál tovább.

Kevés volt egyszer megszületnem –
Elég két élet volna tán!
Ó, bár Crna Gora lehetne
A második szülőházam.

Édeni almák

*Ha egyszer meghalok,
Mivelhogy én is halandó vagyok,
Talán úgy lenne jobb,
Ha ellenségem döfne hátba.*

*A mártíroknak a
Paradicsomba párnázott az út.
Az élő mostoha,
De a halottak becsben állnak.*

*A sárba hull e fej,
És szépen oldalamba fordulok.
De fürge lelkem el-
Galoppozik lopott gebéken.*

*Az édenkert ölén
Piros-fehér almákhoz juthatok.
Kár, hogy az őr serény,
S golyót küld homlokomba éppen.*

*Hogy odaérek, ott
Valami épp nem édenit lelek.
Csak a sívó homok
S a pusztá semmi végtelenje.*

*A semmi közepén
Valami érckapu emelkedett.
S egy szállítmány szegény
Rablélek nézte térdepelve.*

*A horkanó rudast
Szelid szavakkal megnyugtattam én.
Tövist, bogáncsokat
Kiszedve, sörényét befontam.*

*A rozsdás vasreteszt
Piszkálta egy fehér szakállú vén.
De nem moccan a rest,
És elment az öreg morogva.*

*De a fegyencsapat
Nem sóhajtott fel, és nem is nyögött.
Csak felguggolt a had,
Mivel már elzsibbadt a térde.*

Gyöngyélet várhat ott.
Harangszó gyöngyözik fejed fölött.
Hatalmas kör forog,
S a megfeszített csügg fölébe.

S az örökkel az agg
Komizkodott és komiszárkodott.
Majd valakit hívott,
Hogy a kaput kinyissa végre.

Az feszítővasat
Kapott elő, s a zárra rácsapott.
S beözönlött a had
Ama káprázatos vidékre.

A vént felismerem
Könnyéről, mely az orcáján csorog.
Ez Péter, ő a szent
Apostol, s én csak egy okostót.

Az édenkert ölen
Van ám fagyasztott alma szörnyű sok.
De őre mind serény,
Golyójuk homlokomba kóstit.

Ó, áldj meg, Istenem,
De áldásod se kell nekem, csupán
Néhány barát, s legyen
Egy asszony, aki elsirasson.

Nekik lopok sokat:
Magtalan almát, ami nő e fán.
Kár, hogy az őr se vak,
S golyót küld homlokomba gyorsan.

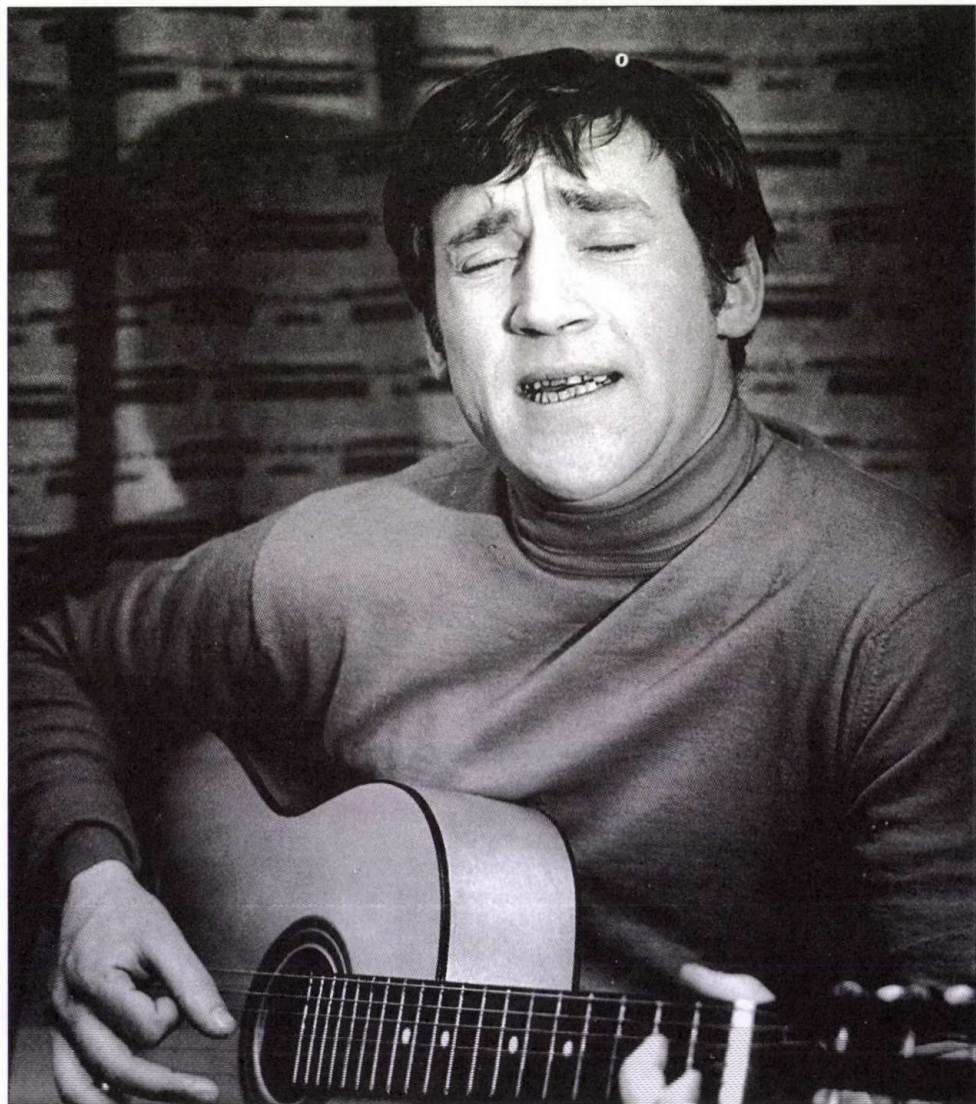
A zsibbadt rabkezek
Alig bírták a gyertyát tartani.
S én – fuss, amíg lehet! –
Elvágtattam a rossz gebéken.

Megvolt már mindenem,
Az ingem éden-almákkal teli.
Az őrség hirtelen
Golyót küld homlokomba éppen.

Jól meghajtottam én
A lovakat – el innen, gyorsan el!
Száguldott két gebém,
Repültem én is, mint a sátán.

A szakadék felett
Is átugratva, egy teli kebel
Almát hoztam neked,
Ki édenkertből visszavártál.

Baka István fordításai



Vlagyimir Viszockij, 1967